

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง

ในการพัฒนาระบบการให้บริการสื่อของศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed learning)

วิชาดา วัฒนนามกุล (2549. [ระบบออนไลน์]) ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นวิธีการเรียนรู้ที่ ทำให้ผู้เรียนมีความตระหนัก และรับผิดชอบต่อแผนการเรียนของตนเอง ผู้เรียนจะทำการวางแผน และกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ เลือกแหล่งข้อมูล เลือกวิธีการเรียนรู้ และการประเมินผลด้วยตนเอง โดยจะมีผู้ช่วยเหลือหรือไม่มีผู้ช่วยเหลือก็ได้ โดยลักษณะของการเรียนรู้ด้วยตนเอง จะมีอยู่ 2 ประการ คือ

- 1) ลักษณะทางบุคลิกภาพของผู้เรียน ที่มีค่านิยม เจตคติ และความสามารถที่จะรับผิดชอบควบคุมจัดการตนเองได้
- 2) ลักษณะสภาพการจัดการเรียนการสอน ที่มีศูนย์กลางอยู่ที่ตัวผู้เรียน มีความพร้อมด้านแหล่งข้อมูลสำหรับการศึกษาค้นคว้า ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจกระบวนการคิด การวางแผนการเรียน การลงมือปฏิบัติดำเนินไปตามแผน และการประเมินผลการเรียน และการจะกล่าวได้ว่าผู้เรียนเป็นผู้ที่มีทักษะของการเรียนรู้ด้วยตนเองแล้วนั้น ผู้เรียนจะต้องมีทักษะดังต่อไปนี้

- ทักษะการรับข้อมูลข่าวสาร
- ทักษะในการวิจัย
- ทักษะในการนำเทคโนโลยีมาใช้
- ทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม
- ทักษะการสร้างความรู้ด้วยตนเอง
- มีภาวะผู้นำ
- มีการประเมินผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นมิได้เกิดจากการฟังคำบรรยาย หรือทำตามที่ครูผู้สอนบอกเสมอไป แต่อาจเกิดจากสถานการณ์ต่างๆ ต่อไปนี้

- 1) การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนที่เกิดจากความอยากรู้ อยากรู้เห็น ผู้เรียนจะมีการวางแผนด้วยตนเอง
- 2) การเรียนรู้ที่จัดโดยสถาบันการศึกษา โดยมีกลุ่มบุคคลจัด กำกับดูแล มีการให้คะแนน ให้ปริญญา หรือประกาศนียบัตร
- 3) การเรียนรู้จากกลุ่มเป็นการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการ คือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- 4) การเรียนรู้โดยบังเอิญ อาจเป็นผลพลอยได้จากเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งที่ผู้เรียนมิได้เจตนา

จะเห็นได้ว่าการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นวิธีการเรียนรู้วิธีหนึ่งที่นักศึกษาให้ความสำคัญ และเป็นสิ่งสมควรส่งเสริมให้มีขึ้นในตัวผู้เรียน เพราะเมื่อใดก็ตามที่ผู้เรียนมีใจรักที่จะศึกษาค้นคว้าตามความต้องการ ก็จะเกิดการศึกษาค้นคว้าโดยไม่ต้องบอก และมีแรงกระตุ้นให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นไม่สิ้นสุด ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของการศึกษา

2.1.2 กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง

กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองมีกระบวนการดังต่อไปนี้คือ

- 1) การประเมินความต้องการของตนเอง
- 2) การกำหนดจุดมุ่งหมาย
- 3) การกำหนดสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ โดยกำหนดระดับความยากง่าย ชนิดของสิ่งที่ต้องการเรียน พิจารณาเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ในการเรียน ความต้องการความช่วยเหลือ แหล่งทรัพยากร ประสบการณ์ที่จำเป็นในการเรียน
- 4) การจัดการในการเรียน โดยกำหนดปริมาณเวลาที่ต้องการให้อาจารย์สอน ปริมาณเวลาที่ต้องการให้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับผู้เรียน ปริมาณเวลาที่ต้องการให้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ปริมาณเวลาที่ต้องการให้กับกิจกรรมการเรียนด้วยตนเองของแต่ละคน โดยกำหนดกิจกรรมการเรียนตามประสบการณ์ที่ผ่านมา พร้อมทั้งกำหนดว่ากิจกรรมควรสิ้นสุดเมื่อใด
- 5) การเลือกวิธีการเรียน และสื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์การสอน เทคนิคการสอน ทรัพยากรการเรียนรู้ที่ต้องใช้

- 6) การกำหนดวิธีการควบคุมสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ ทั้งสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และทางด้านอารมณ์
- 7) การกำหนดวิธีการตรวจสอบตนเอง โดยกำหนดวิธีการรายงาน/บันทึกการสะท้อนตนเอง การให้โอกาสได้ฝึกตัดสินใจ การแก้ปัญหา และการกำหนดนโยบาย
- 8) การกำหนดขอบเขตบทบาทของผู้ช่วยเหลือ

2.1.3 รูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง

- 1) การทำสมุดบันทึกส่วนตัว เพื่อใช้บันทึกความคิดเรื่องราวต่างๆ ที่เราได้เรียนรู้หรือเกิดขึ้นในสมองของเรา สมุดนี้จะช่วยเก็บสะสมความคิดที่ละน้อยเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเพิ่มเติมให้กว้างออกไป
- 2) การกำหนดโครงการเรียนรู้รายบุคคล ที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าว่าจะเรียนรู้อย่างไร โดยพิจารณาว่าความรู้ที่เราจะแสวงหานั้นช่วยให้เราถึงประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ทำให้เกิดความพึงพอใจ ความสนุกสนานที่จะเรียนหรือไม่ ประหยัดเงินและเวลามากน้อยเพียงใด
- 3) การทำสัญญาการเรียน เป็นข้อตกลงระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน โดยอยู่บนพื้นฐานความต้องการของผู้เรียนที่สอดคล้องกับเป้าหมายและหลักการของสถาบันการศึกษา โดยกำหนดกิจกรรมการเรียนที่เหมาะสม
- 4) การสร้างห้องสมุดของตนเอง หมายถึงการรวบรวมรายชื่อ ข้อมูล แหล่งความรู้ต่างๆ ที่คิดว่าจะเป็นประโยชน์ตรงกับความสนใจ เพื่อใช้ในการศึกษาค้นคว้าต่อไป
- 5) การหาแหล่งความรู้ในชุมชน เช่น ผู้รู้ ผู้ชำนาญในอาชีพต่างๆ ห้องสมุด สมาคม สถานที่ราชการ ฯลฯ ซึ่งแหล่งความรู้เหล่านี้จะเป็นแหล่งสำคัญในการค้นคว้า
- 6) การหาเพื่อนร่วมเรียน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้กัน
- 7) การเรียนรู้จากการฝึกและปฏิบัติ ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์

2.1.4 ลักษณะของผู้ที่มีการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การที่บุคคลมีพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง แล้วนำไปสู่การเป็นบุคคลที่ใฝ่รู้ตลอดชีวิต ผู้เรียนรู้ด้วยตนเองควรมีลักษณะต่างๆ ดังต่อไปนี้

- 1) มีความสมัครใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง มิได้เกิดจากการบังคับ แต่มีเจตนาที่จะเรียนด้วยความอยากรู้
- 2) ใช้ตนเองเป็นแหล่งข้อมูลของตนเอง นั่นคือผู้เรียนสามารถบอกได้ว่าสิ่งที่ตนจะเรียนคืออะไร รู้ว่าทักษะและข้อมูลที่ต้องการหรือจำเป็นต้องใช้มีอะไรบ้าง สามารถกำหนด

เป้าหมาย วิธีการรวบรวมข้อมูลที่ต้องการ และวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ ผู้เรียนต้องเป็นผู้จัดการการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ด้วยตนเอง ผู้เรียนมีความตระหนักในความสามารถสามารถตัดสินใจได้ มีความรับผิดชอบต่อน้ำที่และบทบาทในการเป็นผู้เรียนที่ดี

- 3) รู้วิธีการที่จะเรียน นั่นคือผู้เรียนควรทราบขั้นตอนการเรียนรู้ของตนเอง รู้ว่าเขาจะไปสู่จุดที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างไร
- 4) มีบุคลิกภาพเชิงบวก มีแรงจูงใจ และการเรียนแบบร่วมมือกับเพื่อนหรือบุคคลอื่น ตลอดจนการใช้ข้อมูลในเชิงบวกเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในการเรียน
- 5) มีระบบการเรียนและประยุกต์การเรียน และมีการชื่นชมและสนุกสนานกับกระบวนการเรียน
- 6) มีการเรียนจากข้อผิดพลาดและความสำเร็จ การประเมินตนเองและความเข้าใจถึงศักยภาพของตน
- 7) มีความพยายามในการหาวิธีการใหม่ๆ ในการหาคำตอบ การประยุกต์ความรู้ที่ได้จากการเรียนไปใช้กับสถานการณ์ของแต่ละบุคคล การหาโอกาสในการพัฒนา และค้นหาข้อมูลเพื่อแก้ปัญหา
- 8) มีการชี้แนะ การอภิปรายในห้องเรียน การแสดงความคิดเห็นเป็นส่วนตัวและการพยายามมีความเห็นที่แตกต่างไปจากผู้สอน
- 9) มีการรวบรวมข้อมูลจากการได้ปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและมีวิธีการนำข้อมูลที่ได้ไปใช้

2.2 ห้องสมุด (Libraries)

สายสุดา คชเสนี (2527) ได้กล่าวว่า ห้องสมุดเป็นแหล่งสะสมรวบรวมสรรพวิทยาการต่างๆ ที่บันทึกอยู่ในหนังสือ วารสาร จุลสาร สิ่งตีพิมพ์อื่นๆ รวมทั้งอุปกรณ์โสตทัศนวัสดุซึ่งจัดบริหารงานโดยบรรณารักษ์ผู้ที่มีความรู้ และได้รับการศึกษาอบรมวิชาบรรณารักษศาสตร์ โดยเฉพาะ ทั้งนี้เพื่อสนองความต้องการในด้านความรู้ การศึกษา การค้นคว้าวิจัย การบันเทิง และการพักผ่อนหย่อนใจและจรรโลงใจของคนในชุมชนในฐานะเป็นสถาบันที่สำคัญของสังคม สร้างสม สืบทอดและเผยแพร่มรดกทางการศึกษา วัฒนธรรม กิจกรรมการค้นคิด ตลอดจนวิทยาการใหม่ๆ เพื่อเป็นรากฐานในการสร้างความเป็นปึกแผ่นและความเจริญก้าวหน้าของสังคมต่อไป

ห้องสมุดประกอบด้วยงานส่วนต่างๆ ที่มีความแตกต่างแยกกันเป็นหลายๆ งานจำนวนมาก แต่งานต่างๆ ที่ต่างกันนั้นก็เกี่ยวข้องสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มีการดำเนินงานและปฏิบัติกร่วมกัน ได้ สามารถนำมารวมกัน ผสมผสานกันให้เป็นระบบหนึ่งได้ ซึ่งการปฏิบัติการในแต่ละกิจกรรมหรือภาระงาน หรือการปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วผลของการปฏิบัติในตอนสุดท้าย ก็คือ

ผลลัพธ์หรือวัตถุประสงค์ของกิจกรรมนั้นๆ ตัวอย่างของกิจกรรมใหญ่ๆ ในระบบห้องสมุดนี้ก็คือ การจัดซื้อจัดหาเอกสาร วารสาร การวิเคราะห์และทำครรถนะช่วยค้นเอกสาร วารสารนั้นๆ การยืม-คืนหนังสือ และการช่วยค้นและตอบคำถามแก่ผู้ใช้

2.3 ห้องสมุดอัตโนมัติ

ปัญญา สุขแสน (2544) ได้เขียนไว้ว่า ระบบห้องสมุดอัตโนมัติ เป็นระบบสารสนเทศระบบหนึ่งที่ใช้คอมพิวเตอร์บันทึกข้อมูลงานด้านต่างๆ ของห้องสมุดอย่างต่อเนื่องครบวงจร แล้วเชื่อมต่อกับระบบกับผู้ใช้ด้วยเทคโนโลยีเครือข่าย และโทรคมนาคม ซึ่งจะทำให้ผู้ใช้สามารถสืบค้นและเรียกข้อมูลที่ต้องการนำไปใช้ประโยชน์ได้ในระบบออนไลน์ การนำระบบห้องสมุดอัตโนมัติมาใช้ในงานห้องสมุดหรือศูนย์สารสนเทศ ต้องเริ่มจากการกำหนดภาระหน้าที่และเป้าหมายของห้องสมุดก่อนเช่น ภารกิจของห้องสมุดมหาวิทยาลัยคือ การสนับสนุนการศึกษา และการวิจัยของมหาวิทยาลัยโดยการคัดเลือก จัดหา จัดหมวดหมู่ทำรายการ และเผยแพร่สารสนเทศ ตลอดจนเอื้ออำนวยในการเข้าถึงสารสนเทศจากแหล่งสารสนเทศอื่น ๆ

ดังนั้นเป้าหมายของการจัดระบบห้องสมุดอัตโนมัติก็คือ จะต้องช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถคัดเลือก จัดหา จัดหมวดหมู่ ทำรายการค้นหา ค้นคืน เผยแพร่ หรือให้ยืมสารสนเทศแก่ผู้ใช้ได้อย่างแม่นยำรวดเร็ว ประหยัดเวลา หรือค่าใช้จ่ายมากกว่าที่ใช้มือ

ระบบห้องสมุดอัตโนมัติมีวัตถุประสงค์หลักในการดำเนินงานดังนี้

1) จัดระบบการจัดเก็บค้นหาและเผยแพร่สารสนเทศของห้องสมุดให้ง่าย สะดวกรวดเร็ว เพื่อลดภาระงานประจำของห้องสมุดอย่างต่อเนื่อง และครบวงจรนับตั้งแต่ระบบในการจัดหาสารสนเทศ ระบบวิเคราะห์หมวดหมู่ และทำรายการสารสนเทศ ระบบการสืบค้นสารสนเทศ ระบบควบคุมวารสาร ระบบการยืมคืนสารสนเทศ ระบบภาพลักษณ์ ระบบสื่อประสม และระบบอื่นๆ ตามความต้องการของห้องสมุดแต่ละแห่ง และแต่ละระบบก็จะมีระบบทำงานย่อยๆ ที่สามารถประสานสัมพันธ์เชื่อมต่อทำงานกันให้ต่อเนื่องเป็นระบบเดียวกัน

2) เมื่อมีการจัดระบบเครือข่ายระดับต่างๆ เชื่อมโยงกับระบบห้องสมุดอัตโนมัติ ผู้ใช้ไม่ว่าจะเป็นผู้ปฏิบัติงานห้องสมุด หรือผู้ใช้บริการห้องสมุดสามารถสร้างฐานข้อมูลร่วมกัน หรือใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อทำการสืบค้นสารสนเทศทางไกล(Remote Login) ถ่ายโอนแฟ้มข้อมูล (File Transfer) หรือใช้บริการยืมระหว่างห้องสมุดจากห้องสมุดแห่งหนึ่งแห่งใดในเครือข่ายโดยผ่านทางเครื่องคอมพิวเตอร์ได้ โดยไม่ต้องเดินทางไปสืบค้น หรือคัดลอกด้วยตนเองที่ห้องสมุด นอกจากนี้ยังอาจสื่อสารข้อมูลกับห้องสมุดและสมาชิกอื่นๆ ได้ในระบบอีเมล

2.4 ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self Access Center)

ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นศูนย์รวมของแหล่งการเรียนรู้ด้วยตนเองซึ่งไม่มีคำนิยามที่ตายตัวหรือข้อสรุปที่ชัดเจนว่าเป็นการจัดตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ใด โดยขึ้นอยู่กับว่าผู้ก่อตั้งมีความประสงค์จะสร้างเป็นศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองด้านใด เช่น ศูนย์การเรียนรู้คณิตศาสตร์ด้วยตนเอง ศูนย์การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ด้วยตนเอง ศูนย์การเรียนรู้ภาษาด้วยตนเอง เป็นต้น โดยจากการศึกษาพบว่า ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศส่วนใหญ่จะเป็นการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองด้านภาษา ดังนั้นจึงทำการศึกษาเกี่ยวกับการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ภาษาแบบพึ่งตนเอง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในภาพรวมของการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง

2.4.1 จุดมุ่งหมายในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ภาษาแบบพึ่งตนเอง

สตรัม วิกส์เบียสจัจ (2529) ได้สรุปว่า การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ภาษาด้วยตนเองนั้นมีหลายจุดประสงค์ Dickinson อธิบายถึงการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ภาษาแบบพึ่งตนเองลักษณะนี้ไว้ว่ามีเพื่อบริการการเรียนรู้บางอย่างสำหรับผู้เรียน ซึ่งต้องเรียนลักษณะนี้เพราะไม่มีชั้นเรียนให้หรือผู้เรียนอาจเลือกที่จะเรียนลักษณะนี้ด้วยความสมัครใจ แต่ก็มีหลายศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองที่มีจุดประสงค์เพื่อเสริมการเรียนรู้ในห้องเรียน อาจสรุปได้ว่าการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ภาษาด้วยตนเองนั้นมีจุดมุ่งหมายเหล่านี้

- 1) เพื่อให้ผู้เรียน ได้มีโอกาสเลือก (เช่น จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรม ความเร็ว เทคนิควิธี รูปแบบการเรียน การวัดผล เป็นต้น) ตามความต้องการและความสนใจของตน
- 2) เพื่อให้ผู้เรียน ได้ฝึกรับผิดชอบกิจกรรมการเรียนของตนในขั้นตอนต่างๆ อันจะนำไปสู่การพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง
- 3) เพื่อให้ผู้เรียน ได้ฝึกวิธีการเรียนที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสำหรับผู้เรียนแต่ละคน

สำหรับจุดมุ่งหมายรอง ศูนย์บริการแต่ละแห่งอาจมีแตกต่างกันไปตามแนวความสนใจและข้อจำกัดของสถาบัน เช่น

- เพื่อให้ผู้เรียนคุ้นเคยกับการใช้เทคโนโลยีแบบใหม่ๆ เป็นเครื่องมือในการเรียน
- เพื่อให้เป็นเครื่องเชื่อมระหว่างห้องเรียนกับโลกภายนอก
- เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์
- เพื่อให้ผู้เรียนได้เพลิดเพลินกับดนตรี วรรณคดี และภาพยนตร์
- เพื่อให้ผู้เรียนได้พบกับวัสดุบทเรียนในการเรียนภาษามากขึ้น
- เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์มากขึ้น

2.4.2 หลักการจัดศูนย์การเรียนรู้ภาษาแบบพึ่งตนเอง

Govindasamy and Wongbiasaj (1985) ได้รวบรวมหลักการที่จะต้องคำนึงถึงในการจัดและดำเนินการในศูนย์การเรียนรู้ภาษาแบบพึ่งตนเองไว้ 5 ประการคือ

1) หลักการประหยัด (Principle of economy)

ผู้จัดอาจหาทางประหยัดได้โดยนำวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่แล้วมาใช้ให้เป็นประโยชน์ให้เต็มที่ในศูนย์ หรืออาจสะสมวัสดุ เอกสารหนังสือ โดยขอบริจาคจากแหล่งต่างๆ เช่น สถานทูต บริษัท การพิมพ์ สายการบิน องค์การนานาชาติ องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว อีกวิธีหนึ่งได้แก่การแลกเปลี่ยนวัสดุ เอกสารประกอบการเรียนระหว่างสถาบัน โดยวิธีการถ่ายเอกสาร หรือบันทึกเทป

2) หลักการดึงดูดใจผู้ใช้บริการ (Principle of attraction)

อาจทำได้โดยการจัดกิจกรรมให้ตรงตามความต้องการของผู้เรียนให้มีความหลากหลายและน่าสนใจ ควรจัดให้ศูนย์การเรียนรู้ภาษาแบบพึ่งตนเองมีบรรยากาศที่ดี ไม่เคร่งเครียดจนเกินไป จะทำให้ผู้เรียนอยากกลับมาใช้บริการอีก การประชาสัมพันธ์ก็เป็นสิ่งสำคัญหากมีกิจกรรมใหม่ๆ ก็ควรแจ้งให้ผู้ใช้บริการทราบทั่วกัน

3) หลักการเข้าถึงได้ (Principle of accessibility)

ศูนย์การเรียนรู้ภาษาแบบพึ่งตนเอง ควรตั้งอยู่ในสถานที่ที่สะดวกสำหรับผู้ใช้บริการและควรมีชั่วโมงเปิดให้บริการให้พอเพียงและเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน นอกจากนี้วัสดุ เอกสาร กิจกรรมและค่าเฉลี่ย ตลอดจนอุปกรณ์การเรียนการฝึกควรจัดไว้ให้มีระบบให้ผู้เรียนสามารถหาสิ่งที่ต้องการใช้พบและหยิบใช้ได้เอง

4) หลักการร่วมมือกัน (Principle of cooperation)

การจัดและดำเนินการในศูนย์จะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อได้รับความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ได้แก่ ผู้บริการ ผู้สอน เจ้าหน้าที่ศูนย์ ผู้เรียน การร่วมมือหมายถึงการเล็งเห็นความสำคัญของศูนย์ การยอมรับหลักการ การอุทิศเวลา ความคิด งบประมาณและแรงงาน การแบ่งความรับผิดชอบและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน

5) หลักการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ (Principle of dynamics)

การจัดและการดำเนินการศูนย์ มิใช่สิ่งที่ทำแล้วจบสิ้นลงภายในกำหนดระยะเวลา แต่เป็นสิ่งที่ต้องกระทำอย่างสม่ำเสมออยู่ตลอดเวลา การสะสมวัสดุ เอกสารอุปกรณ์การเรียนเป็นสิ่งที่จะต้องทำอย่างสม่ำเสมอสืบเนื่องเป็นระยะเวลานานไม่มีที่สิ้นสุด กิจกรรม ต่างๆ ควรมีการประเมินผลจากผู้ใช้บริการและมีการแก้ไขปรับปรุง เปลี่ยนแปลง เพิ่มเติมหรือตัดทอนตามลักษณะความ

ต้องการและความสนใจของผู้เรียนอยู่ตลอดเวลา ศูนย์ที่ดีจะต้องมีการเจริญเติบโตและตื่นตัวอยู่เสมอไม่หยุดนิ่ง

2.4.3 องค์ประกอบในการจัดศูนย์การเรียนรู้ภาษาด้วยตนเอง

Judith และ Lynne แบ่งองค์ประกอบในการจัด และดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ออกเป็น 4 ประการคือ(จากการอบรมเรื่อง English Language Resource Centres and Self-Access : Development and Promotion, Bell College, Saffrom Walden ประเทศอังกฤษ 1993)

1) ปรัชญาของศูนย์(Philosophy of use)

ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ต้องมีปรัชญาในการดำเนินงาน ซึ่งประกอบไปด้วยสิ่งเหล่านี้

ก. จุดประสงค์ (purpose)

ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ต้องมีจุดประสงค์ในการจัดตั้งที่แน่นอนชัดเจน เช่น เพื่อสนับสนุนการเรียนในห้องเรียน เพื่อฝึกให้ผู้เรียนสามารถรับผิดชอบการเรียนด้วยตนเองได้ เพื่อฝึกภาษาเฉพาะจุดอ่อน เพื่อแทนที่การเรียน ในชั้นเรียน หรือเพื่อฝึกให้ผู้เรียนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

ข. ลักษณะของศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Definition of Self Access Center)

ผู้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ควรจะต้องทราบลักษณะของศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ที่ตนจะจัดตั้ง คือจะให้มันเป็นศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ที่เปิดบริการทุกอย่างให้ผู้ใช้ ใครอยากจะทำอะไร อย่างไรก็สามารถทำได้โดยไม่มีผู้สอนควบคุมเลย หรืออาจเป็นศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ที่เปิดบริการทุกอย่างเช่นเดียวกับลักษณะแรก แต่จะมีผู้สอนคอยให้ความช่วยเหลือเมื่อผู้เรียนต้องการ

ค. ลักษณะการใช้ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Configuration of use)

ผู้จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง จะต้องวางแผนการใช้ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ของผู้เรียนว่าจะให้ผู้เรียนใช้ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เมื่อไร เช่น กำหนดเวลาในตารางการเรียนของผู้เรียน ให้เข้าไปเรียนในศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือจะให้ผู้เรียน ใช้ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เมื่อว่างจากการเรียนในชั้นเรียนแล้ว

ง. ผู้ใช้ศูนย์ (Users)

ผู้จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง จะต้องทราบข้อมูลเกี่ยวกับผู้ใช้ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ว่าผู้ใช้คือ นักเรียน นักศึกษา เจ้าหน้าที่ หรืออาจารย์ผู้สอน หรือประชาชนทั่วไป เพราะผู้ใช้ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง จะเป็นตัวกำหนดเนื้อหา เอกสารการเรียน บรรยากาศของศูนย์การเรียนรู้ด้วย

ตนเอง นอกจากนี้การทราบถึงอายุ ความสนใจ และระดับความรู้ทางภาษาอังกฤษของผู้ใช้ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยก็จะทำให้การจัดการง่าย และสะดวกขึ้น

2) การสนับสนุน (Support)

องค์ประกอบอีกประการหนึ่งของศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง คือการสนับสนุน ซึ่งมี 2 ลักษณะ ดังนี้

ก. การสนับสนุนจากผู้บริหารหน่วยงาน

ผู้บริหารหน่วยงานหรือสถานศึกษาจะมีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ในเรื่องของงบประมาณ ทั้งงบประมาณในการจัดตั้ง และงบประมาณในการดำเนินการ ซึ่งจะต้องมีทุกปี การวางนโยบายว่าจะให้การเรียนลักษณะนี้เป็นส่วนหนึ่งของตารางสอน หรือผู้เรียนใช้ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ในเวลาว่าง และการจัดหาบุคลากรประจำศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง

ข. การสนับสนุนผู้ใช้ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง

- ปฐมนิเทศการใช้ศูนย์ (User training)

ทางศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ควรจัดการปฐมนิเทศให้ผู้ใช้ทราบว่าให้บริการอะไร และอย่างไรบ้างในศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง การปฐมนิเทศอาจใช้รูปแบบของการพาเดินชม ทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์แจกผู้เรียน หรือการทำวิดีโอแนะนำศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือทำกิจกรรมแนะนำศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ให้ผู้เรียนเข้าใจระบบการจัดการหมวดหมู่ของศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง และวิธีการใช้ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง

- บอกว่าจะใช้อะไรอย่างไร (point of access)

ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง จะต้องแจ้งให้ผู้ใช้ทราบถึงวิธีการเลือกใช้อเอกสารในศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งการเลือกใช้อเอกสารเพื่อการเรียนอาจทำได้โดยการใช้บัตรรายการ หรือใช้คอมพิวเตอร์คล้ายกับวิธีของห้องสมุด หรือดูจากรายการเอกสารในศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง บนโต๊ะเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือจากการเดินดูเอกสารในศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ที่จัดไว้บนชั้น หรือในตู้

- มีข้อสอบจัดระดับ (placement test)

เมื่อผู้เรียนเลือกแล้วว่าจะฝึกหรือเรียนอะไร เขาควรจะทราบด้วยว่าจะเริ่มฝึกหรือเรียนที่ระดับใด ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองจะต้องมีข้อสอบวัดระดับความสามารถเพื่อจะได้ทราบว่าเริ่มเรียนอะไร ระดับไหน นอกจากนี้เอกสารแต่ละชนิดต้องมีคำสั่งหรือคำอธิบายที่ชัดเจนและสมบูรณ์ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถจัดการกับการเรียนของตนได้โดยไม่ต้องพึ่งครู

2.4.4 ลักษณะการให้บริการ

ลักษณะบริการต่างๆ ในศูนย์ภาษาฯ ทั้งในประเทศและต่างประเทศพอสรุปได้ดังนี้

- 1) บริการด้านการฟัง เป็นบริการที่จัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เกือบทุกแห่งและได้รับความนิยมจากผู้เรียนมาก อาจจะเป็นบุท แยกหรือเป็น โต๊ะเพื่อการฟังเป็นกลุ่มก็ได้ มีทั้งการฟังเพื่อการออกเสียง เพื่อความเข้าใจและความเพลิดเพลิน
- 2) บริการด้านการอ่าน มีทั้งการอ่านหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร นวนิยาย ตำราเรียน แผ่นเรื่องเรียงลำดับขง่าย และมีเครื่องมือช่วยการอ่าน เช่น พจนานุกรม
- 3) บริการด้านการพูด-สนทนา-อภิปราย-สัมมนา อาจจัดเป็นรูปการอภิปรายรายกลุ่มระหว่างผู้เรียนหรือจัดให้มีการสนทนากับเจ้าของภาษา
- 4) บริการด้านการเขียน อาจเป็นการเขียนจากรูป แผนภูมิ โฉนดหรือจากความคิดของผู้เรียนเอง อาจเป็นการเขียนระดับประโยค ย่อหน้า หรือ หลายย่อหน้า
- 5) บริการด้านการวิจัย อาจฝึกผู้เรียนให้มีทักษะการค้นคว้าวิจัยได้โดยใช้ SRA Research lab
- 6) บริการด้านการภาพยนตร์และเทปบันทึกภาพ โดยจัดฉายตามวัน เวลาที่กำหนดและแจ้งให้ผู้เรียนทราบล่วงหน้า อาจมีเนื้อเรื่องคร่าวๆ ให้ผู้เรียนอ่านก่อนด้วยก็ได้
- 7) บริการด้านเกมส์ มีทั้งเกมส์เดี่ยว เช่น เกมส์เกี่ยวกับศัพท์ Crossword puzzles ปัญหา และเกมส์กลุ่ม เช่น Scrabble, Jabberwocky, Communication games
- 8) บริการด้านการฝึกไวยากรณ์ เช่น การเชื่อมประโยค การฝึกปากเปล่า การเติมคำในช่องว่าง
- 9) บริการด้านการทดสอบ เช่น การสอบ TOEFL, RSA, FCE เป็นต้น
- 10) บริการด้านการแสดงและนิทรรศการ เช่น การจัดกระดานแสดงภาพ การจัดแต่งศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามโอกาสและวันพิเศษต่าง ๆ
- 11) บริการด้านการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการดำเนินการเรียนด้วยตนเอง

นอกจากนี้ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง บางแห่งยังมีการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อให้บริการด้านการฝึกไวยากรณ์ การอ่าน การเล่นเกมส์ แก่ผู้เรียนด้วย การใช้คอมพิวเตอร์อาจทำเป็นกิจกรรมเดี่ยวหรือกลุ่มก็ได้ แต่ต้องแน่ใจว่าผู้เรียนมีความรู้ด้านเทคนิคเพียงพอที่จะใช้คอมพิวเตอร์ได้

2.4.5 ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในศูนย์การเรียนรู้ภาษาแบบพึ่งตนเอง

จากการศึกษารายงานเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ภาษาแบบพึ่งตนเองในประเทศต่างๆ พบว่ามีปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในการจัด และดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ภาษาแบบพึ่งตนเอง พอสรุปได้ดังนี้

ปัญหาด้านการจัด และดำเนินการ

- 1) ไม่ได้กำหนดบทบาทหน้าที่หรือจุดมุ่งหมายของศูนย์การเรียนรู้ภาษาแบบพึ่งตนเอง ไว้ชัดเจนแน่นอน อาจทำให้เกิดปัญหาด้านการจัด และดำเนินการได้
- 2) การกำหนดสถานที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้ภาษาแบบพึ่งตนเอง และการจัดสถานที่ภายในศูนย์การเรียนรู้ภาษาแบบพึ่งตนเอง ได้แก่ การจัดโต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่าง บรรยากาศ การถ่ายเทอากาศ เป็นต้น สถานที่ตั้งบางแห่งมีปัญหา เนื่องจากไม่ได้ตั้งอยู่ ณ ใจกลางสถาบัน บางแห่งมีเนื้อที่ไม่กว้างพอสำหรับผู้เรียนซึ่งมักมีจำนวนไม่คงที่ตายตัวและมักมาในช่วงเวลาที่กำหนดล่วงหน้าไม่ได้
- 3) ศูนย์การเรียนรู้ภาษาแบบพึ่งตนเอง บางแห่งเปิดทำการไม่ตรงกับความต้องการของผู้เรียน อุปกรณ์ในศูนย์การเรียนรู้ภาษาแบบพึ่งตนเอง บางแห่งมีไม่พอกับจำนวนผู้ใช้และชำรุดเสียหายบ่อย
- 4) ด้านวัสดุการเรียน บางครั้งอาจไม่สนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียน บางครั้งก็มีจำนวนไม่เพียงพอกับจำนวนผู้ใช้
- 5) การบริการให้คำแนะนำปรึกษาซึ่งต้องการผู้ที่เข้าใจหลักการวิธีการเรียนด้วยตนเอง และมีประสบการณ์ซึ่งหายาก ฝึกยาก และบริการนี้มักใช้เวลามาก นอกจากนั้นทางศูนย์การเรียนรู้ภาษาแบบพึ่งตนเอง บางแห่งก็ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดีทำให้ไม่เป็นที่สนใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง

ปัญหาด้านผู้เรียน

- 1) เนื่องจากการฝึกการเรียนแบบพึ่งตนเองในศูนย์การเรียนรู้ภาษาแบบพึ่งตนเอง มักต้องการเวลามาก อาจเป็นปัญหาสำหรับผู้เรียนที่มีตารางเรียนตายตัว และมีชั่วโมงเรียนแน่นอนจนไม่มีเวลาไปฝึก
- 2) ทักษะคิด และความชอบของผู้เรียนก็อาจก่อปัญหาในการฝึก พบว่าผู้เรียนบางกลุ่มไม่ชอบไปเรียนด้วยตนเองที่ศูนย์การเรียนรู้ภาษาแบบพึ่งตนเอง
- 3) ความไม่คุ้นเคยกับการรับผิดชอบการเรียนของตนเอง ตลอดจนความเข้าใจผิดว่าการเรียนจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีการสอน
- 4) ผู้เรียนบางกลุ่มขาดความรู้ความเข้าใจด้านเทคนิควิธีการดำเนินการเรียนด้วยตนเอง และการใช้บริการของศูนย์การเรียนรู้ภาษาแบบพึ่งตนเอง

ปัญหาด้านการสนับสนุน และประสานงาน

- 1) การไม่ได้รับความร่วมมือสนับสนุนจากผู้สอน หรือการที่ผู้สอนไม่มีเวลาอุทิศให้การศึกษาที่ใช้เวลานาน
- 2) ทักษะทางด้านลบที่ผู้สอนมีต่อผู้เรียน หรือความเชื่อมั่นในการเรียนการสอนภาษาแบบดั้งเดิม
- 3) การลดบทบาทของผู้สอนซึ่งเคยเป็นศูนย์กลางการเรียนในระบบดั้งเดิมอาจทำให้ผู้สอนรู้สึกไม่มีความสำคัญ เกิดความไม่พอใจ และความรู้สึกต่อต้านการเรียนแบบใหม่
- 4) งานในศูนย์การเรียนรู้ภาษาแบบพึ่งตนเอง มีมากมาย และต้องการความรู้ความชำนาญมากกว่าหนึ่งด้านสมควรจะร่วมมือกันหลายฝ่าย แต่บางครั้งผู้ร่วมงานขาดความรู้ความเข้าใจด้านหลักการวิธีการเรียนด้วยตนเอง จึงเป็นอุปสรรคในการทำงานประสานกับผู้สอน ทำให้งานในศูนย์การเรียนรู้ภาษาแบบพึ่งตนเอง ดำเนินไปไม่ได้ผลเท่าที่ควร
- 5) งานของศูนย์การเรียนรู้ภาษาแบบพึ่งตนเอง จะประสบความสำเร็จไม่ได้หากผู้บริหารไม่เข้าใจหลักการวิธีการเรียนรู้แบบพึ่งตนเอง และไม่เล็งเห็นความสำคัญ และประโยชน์ของศูนย์ ซึ่งส่งผลต่อการสนับสนุนทั้งทางด้านการเงิน บุคลากร การประสานงาน และการประชาสัมพันธ์

2.5 ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองออนไลน์ (Online Self Access Center)

ด้วยความก้าวหน้าและความสามารถของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ที่สามารถช่วยให้การจัดการสารสนเทศดีขึ้น จากแนวคิดของการเปลี่ยนแปลงรูปแบบห้องสมุดแบบเดิมมาเป็นห้องสมุดอัตโนมัติ ก็ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองแบบเดิม มาเป็นศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองออนไลน์ โดยการนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยสร้างโปรแกรมเพื่อจัดการทรัพยากรสารสนเทศ มีการจัดทำฐานข้อมูล และเพิ่มความสามารถให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงสารสนเทศได้สะดวกรวดเร็วขึ้น

2.5.1 ที่มา และวัตถุประสงค์ในการจัดทำศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองออนไลน์

ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองออนไลน์ เป็นการนำเอาแนวคิดพื้นฐานของวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองมาผสมผสานกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ โดยวัตถุประสงค์หลักของการจัดทำยังคงเป็นแหล่งให้ความรู้โดยการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยจัดทำในรูปแบบของโปรแกรมที่เป็นศูนย์รวมของแหล่งข้อมูลและสื่อต่างๆ ที่ให้บริการผู้ใช้ในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาปรับใช้กับเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการและทำให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงสื่อต่างๆ ที่ให้บริการในศูนย์การเรียนรู้ด้วย

ตัวเองแบบเดิม โดยสามารถแก้ปัญหาหรือข้อบกพร่องของการสร้างศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองได้อีกด้วย นอกจากนี้ในการจัดทำศูนย์การเรียนรู้ออนไลน์ยังอาศัยหลักการของการสร้างห้องสมุดอัตโนมัติบนพื้นฐานของวัตถุประสงค์หลักดังนี้

- 1) เพื่อจัดการทรัพยากรสารสนเทศของศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยคอมพิวเตอร์
- 2) สามารถเข้าถึงสารสนเทศของศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองได้ผ่านทางระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์
- 3) เจ้าหน้าที่หรือบุคลากรประจำศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถแทรกการติดต่อระหว่างผู้ใช้กับศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองได้เพื่อช่วยเหลือผู้ใช้ได้โดยทางอิเล็กทรอนิกส์
- 4) เพื่อให้ผู้ใช้สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ทุกที่ ทุกเวลา ตามความต้องการและโอกาสที่เอื้ออำนวย

2.5.2 การจัดทำศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองออนไลน์

ในการจัดทำศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองออนไลน์ อาศัยหลักการทั่วไปในการสร้างห้องสมุดอัตโนมัติ โดยใช้คอมพิวเตอร์บันทึกข้อมูลงานด้านต่างๆ ของศูนย์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องครบวงจรแล้วเชื่อมต่อกับระบบกับผู้ใช้ด้วยเทคโนโลยีเครือข่าย และโทรคมนาคม ซึ่งจะทำให้ผู้ใช้สามารถสืบค้น และเรียกข้อมูลที่ต้องการนำไปใช้ประโยชน์ได้ในระบบออนไลน์ โดยศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองออนไลน์จะมีลักษณะทั่วไปของโปรแกรมดังนี้

- 1) จัดทำตามลักษณะงานที่ต้องการ เขียนจากชุดคำสั่งหรือ โปรแกรมสร้างฐานข้อมูล
- 2) เป็นโปรแกรมที่เน้นงานฐานข้อมูล การสืบค้น การแสดงข้อมูลผ่านหน้าจอ สามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อมูลได้ สำหรับโปรแกรมที่ใช้งานกับศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองออนไลน์นั้นสามารถประยุกต์จากโปรแกรมที่ใช้ในระบบห้องสมุดอัตโนมัติได้ โดยสามารถเลือกเฉพาะโมดูลที่ต้องการใช้งาน ซึ่งโดยทั่วไปโมดูลที่นิยมนำมาใช้งาน ได้แก่ งานบัตรรายการ (Cataloging) งานจัดหา (Acquisition) การค้นคืนรายการสารณะออนไลน์ (OPAC) งานวารสาร (Serials Control) และงานยืม-คืน (Circulation)

3) มีโมดูลการทำงานต่างๆ ที่จำเป็นต่อการให้บริการสื่อตามหลักการของศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้แก่

- ระบบทำรายการสารสนเทศ
- ระบบสืบค้นรายการสารสนเทศ
- ระบบพัฒนาทรัพยากร
- ระบบงานบริการ
- ระบบการยืมสารสนเทศฯลฯ

- 4) มีการแปลงสื่อหรือแหล่งข้อมูลความรู้ เช่น หนังสือ วารสาร วิทยุทัศน์ เสียง ให้อยู่ในรูปแบบที่สามารถเผยแพร่ผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้
- 5) จัดทำแบบทดสอบและเนื้อหาเสริมสำหรับการเรียนนอกห้องเรียนด้วยตนเองโดยจัดในรูปแบบ e-learning ซึ่งสามารถวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้ใช้ได้ โดยปัจจุบันมีการเขียนโปรแกรมภาษาต่างๆที่สามารถพัฒนาแบบเรียนออนไลน์หรือ e-learning ได้ เช่น ASP PHP เป็นต้น
- 6) มีการจัดทำข่างานสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนรายบุคคลผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ เช่น นำเสนอข้อมูลให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจระบบการเรียนและระบบการใช้สารสนเทศในศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองออนไลน์
- 7) จัดทำโปรแกรมที่สนับสนุนให้เจ้าหน้าที่หรือบุคลากรประจำศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถแทรกการติดต่อระหว่างผู้ใช้กับศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองได้เพื่อช่วยเหลือผู้ใช้ได้โดยทางอิเล็กทรอนิกส์

2.5.3 ความสัมพันธ์ระหว่างห้องสมุดอัตโนมัติกับศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองออนไลน์

การจัดทำศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองออนไลน์นั้นยังไม่สามารถอธิบายได้เด่นชัดถึงลักษณะเฉพาะหรือรูปแบบที่แน่นอน โดยขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์หลักของการจัดทำศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองออนไลน์ดังกล่าวว่าต้องการให้มีบริการหรือนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการจัดการในส่วนใดบ้าง แต่ทั้งนี้กระบวนการในการจัดทำศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองออนไลน์จะมีความสัมพันธ์ทั้งในแง่ของเหมือนและความแตกต่างกับห้องสมุดอัตโนมัติ โดยในด้านของความเหมือนนั้นจะเป็นการสร้างโปรแกรมในการจัดระบบการจัดเก็บ ค้นหา และเผยแพร่สารสนเทศให้ง่าย สะดวกรวดเร็ว โดยสามารถให้บริการได้อย่างครบวงจรนับตั้งแต่ระบบในการจัดหาสารสนเทศ ระบบวิเคราะห์หมวดหมู่ และทำรายการสารสนเทศ ระบบการสืบค้นสารสนเทศ ระบบควบคุมวารสาร ระบบการยืมคืนสารสนเทศ ระบบสื่อประสม และระบบอื่นๆ ตามความต้องการของแต่ละแห่ง และแต่ละระบบก็จะมีระบบทำงานย่อยๆ ที่สามารถประสานสัมพันธ์เชื่อมต่อทำงานกันให้ต่อเนื่องเป็นระบบเดียวกัน แต่จะสังเกตได้ว่ายังมีความแตกต่างกันบางประการซึ่งเป็นข้อแตกต่างสำหรับศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองกับห้องสมุดด้วยเช่นกัน คือ การเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนนั้นจะมีการประเมินผลการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ผู้เรียนคาดหวัง หรือตามความคาดหวังของอาจารย์ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองในด้านใด สำหรับการจัดการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเองของศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองโดยทั่วไปนั้น จะมีการจัดทำเป็น Work sheet หรือจัดทำแบบทดสอบที่สามารถวัดผลประเมินผลสำหรับก่อนการเรียนรู้และหลังการ

เรียนรู้ได้ เช่น ศูนย์การเรียนรู้ภาษาแบบพึ่งตัวเอง ก็จะมีการทำแบบทดสอบวัดระดับเบื้องต้นก่อน เพื่อให้ผู้เรียนทราบว่าควรจะเริ่มเรียนภาษาในระดับใด และหลังจากทำการเรียนรู้ด้วยตนเองแล้วก็สามารถทำแบบทดสอบและตรวจสอบคำตอบเพื่อสามารถทำให้ผู้เรียนทราบผลการเรียนรู้ได้ทันที ในส่วนนี้เป็นส่วนของ e-learning ในศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองออนไลน์ ที่สามารถนำเสนอเนื้อหา เพื่อให้การเรียนรู้ด้วยตนเอง มีแบบทดสอบออนไลน์สำหรับเสริมการเรียนรู้ในห้องเรียนที่สามารถวัดผลประเมินผลและตรวจคำตอบที่ถูกต้องได้ด้วยตนเอง

นอกจากในส่วนของการวัดผลประเมินผลแล้ว ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองออนไลน์ยังมีความแตกต่างด้านทรัพยากรบุคคลที่ดูแลงานด้านการจัดการสารสนเทศของศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองออนไลน์ที่มีความแตกต่างจากบุคลากรในห้องสมุดทั่วไปที่ต้องมีความรู้ความสามารถด้านบรรณารักษ์ แต่เจ้าหน้าที่ที่ดูแลและให้บริการผู้เรียนในศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองนั้นต้องมีความรู้ความเข้าใจหลักการเรียนรู้ด้วยตนเอง และสามารถให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาด้านการใช้บริการและการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้เป็นอย่างดี โดยการจัดทำศูนย์การเรียนรู้ออนไลน์สร้างโปรแกรมที่มีช่องทางสำหรับเจ้าหน้าที่เพื่อให้สามารถให้นำแนะนำและเป็นที่ปรึกษาสำหรับผู้เรียนได้ด้วย

2.5.4 ประโยชน์ของศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองออนไลน์

การจัดทำศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ พึ่งตนเองได้ และรู้จักวิธีการเรียนอันจะนำไปสู่การเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพเมื่อการเรียนในชั้นเรียนสิ้นสุดลง โดยศูนย์การเรียนรู้จะเกิดประโยชน์สูงสุดก็ต่อเมื่อมีความสัมพันธ์กับหลักสูตร เพื่อเสริมความรู้และส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในการเรียนในห้องเรียนมากยิ่งขึ้น การจัดทำศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองออนไลน์ยังคงคุณค่าด้านเนื้อหาสาระและความมุ่งหมายเช่นเดียวกับศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองทั่วไป นอกจากนี้ยังสามารถแก้ปัญหาที่ศูนย์การเรียนรู้ทั่วไปประสบจากการดำเนินการที่ผ่านมา

จากการศึกษาพบว่าศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองมักประสบปัญหาด้านการจัดและดำเนินการ โดยสถานที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้ภาษาแบบพึ่งตนเองบางแห่งไม่ได้ตั้งอยู่ ณ ใจกลางสถาบันหรือการเข้าถึงเป็นไปได้ยาก หรือทรัพยากรสารสนเทศที่อาจไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้เรียน และต้องอาศัยพื้นที่ที่กว้างขวางสำหรับจัดเก็บสื่อ เช่น หนังสือ วารสาร วิทยุทัศน์ ม้วนเทป ซีดี แบบทดสอบ เกมส์ภาษา เป็นต้น โดยวัสดุต่างๆ เหล่านี้ต้องใช้เนื้อที่ในการจัดเก็บ อีกทั้งยังประสบปัญหาเกี่ยวกับเวลาในการเปิดทำการของศูนย์การเรียนรู้ที่บางครั้งอาจไม่ตรงกับความต้องการของผู้เรียน ปัญหาต่างๆ ดังกล่าว การจัดทำศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองออนไลน์สามารถช่วยแก้ไขได้ ในแง่ของสถานที่ที่เข้าถึงได้ยากการจัดทำศูนย์การเรียนรู้ภาษาแบบพึ่งตนเอง บนเครือข่ายคอมพิวเตอร์

ก็สามารถทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงทรัพยากรได้สะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และสามารถรองรับการใช้งานของผู้ใช้จำนวนมากได้ นอกจากนี้ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองออนไลน์ก็ไม่จำเป็นต้องมีพื้นที่ทางกายภาพที่กว้างขวาง แต่อาศัยพื้นที่หน่วยความจำทางคอมพิวเตอร์เท่านั้น สำหรับปัญหาด้านเวลาทำการที่ไม่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ก็จะหมดไปเพราะผู้ใช้สามารถใช้งานศูนย์การเรียนรู้ออนไลน์ได้ทุกเมื่อ ทุกที่ ทุกเวลาที่ต้องการ ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมหลักการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ผู้เรียนสามารถกำหนดวิธีการ ช่วงระยะเวลา ในรูปแบบในการเรียนรู้ได้ตามอัธยาศัยและตามความสนใจ

จากการพัฒนาโปรแกรมในส่วนของจัดการฐานข้อมูลในศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองออนไลน์ เพื่อให้สามารถจัดเก็บข้อมูลสื่อและอำนวยความสะดวกด้านการสืบค้นสารสนเทศนั้น เป็นประโยชน์ทั้งต่อผู้เรียนหรือผู้ใช้บริการ และเจ้าหน้าที่ที่ดูแลระบบ เพื่อจะสามารถทราบรายละเอียดเกี่ยวกับสารสนเทศที่จัดเก็บ ทำให้ง่ายต่อการใช้บริการและการให้บริการสื่อ ส่วนผลประโยชน์ทางอ้อมของการมีฐานข้อมูลสารสนเทศ คือ ผู้บริหารเกิดความไว้วางใจในการจัดการและการให้บริการสื่อที่มีความปลอดภัย สะดวก รวดเร็ว อีกทั้งยังสามารถออกรายงานการใช้สารสนเทศต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้บริหารอีกด้วย

2.6 ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ถูกตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2532 และถูกย้ายที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองอยู่หลายครั้ง ในปัจจุบันนี้ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองตั้งอยู่บนชั้น 4 อาคาร HB 7 มีห้องให้บริการทั้งหมด 5 ห้อง คือห้อง HB7403, HB7404, HB7405, HB7406 และ HB7407 เพื่อให้บริการด้านการศึกษาที่แตกต่างกันออกไปได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองมีอุปกรณ์ที่ตอบสนองกับผู้ที่เข้ามาใช้บริการ ทั้งในด้านวารสาร สิ่งพิมพ์ สื่อทางโสตทัศนูปกรณ์ และแบบเรียนนอกห้องเรียน (วีซีดี ซีดี ดีวีดี และแผ่น 2548)

หลังจากที่ได้มีการย้ายศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองจากชั้น 4 อาคาร HB 6 มาเป็นชั้น 4 อาคาร HB 7 ได้ระยะหนึ่งแล้วนั้น ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองได้เพิ่มห้องบริการ HB 7403 ขึ้นมาอีก เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการให้บริการให้กับผู้ที่เข้ามาใช้บริการ ดังนั้นศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองจะมีห้องให้บริการสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ตามรายละเอียดดังนี้

2.6.1 บริการห้อง HB7403

ห้องบริการ HB 7403 ได้เริ่มเปิดให้บริการเป็นครั้งแรกในภาคการศึกษาที่ 2/2548 เป็นห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ โดยมีเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ให้บริการทั้งหมด 40 เครื่อง ให้บริการดังนี้

- 1) ให้บริการอินเทอร์เน็ตเพื่อการศึกษาสำหรับนักศึกษาและผู้ใช้บริการทั่วไป
 - ให้บริการอินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู้แบบเรียนนอกห้องเรียน (E-SALL)
 - ให้บริการ โปรแกรมสำเร็จรูป Tell me more สำหรับการเรียนภาษาต่างประเทศ
 - ให้บริการอินเทอร์เน็ตสำหรับนักศึกษาเพื่อติดตามข่าวสาร สาระ และความบันเทิง
- 2) ให้บริการคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษาผ่านสื่อมัลติมีเดีย

2.6.2 บริการห้อง HB7404

ห้องบริการ HB 7404 เป็นห้องที่ให้บริการด้านการอ่าน และบริการสื่อประเภทต่างๆ แก่ผู้ใช้บริการ โดยมีบริการดังนี้

- 1) บริการด้านการอ่าน
 - แบบฝึกการอ่านสำหรับภาษาอังกฤษพื้นฐาน
 - หนังสืออ่านนอกเวลา
 - หนังสืออื่นๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร
- 2) บริการด้านไวยากรณ์
- 3) บริการเกมส์ต่าง ๆ
 - Cross Word, Word Power, SCRABBLE, Master Word, Mini Scrabble etc.
- 4) พจนานุกรม
 - BBC English Dictionary, Longman Dictionary of Business English, Longman Dictionary of Contemporary English, Oxford Advanced Learner's Dictionary etc.
- 5) การบริการแบบฝึกหัดเสริมของรายวิชาต่างๆ
- 6) บริการวีดิทัศน์ วิดีโอ วีซีดี ดีวีดี และแถบบันทึกเสียง ให้บริการสื่อวีดิทัศน์เพื่อช่วยให้นักศึกษาเข้าใจเนื้อหากระบวนการเรียนมากขึ้น โดยศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองได้เก็บรวบรวมสื่อวีดิทัศน์ทั้งสารคดีและภาพยนตร์ เพื่อรองรับการใช้งานจากกระบวนการเรียนวิชาต่างๆ อาทิ 001321 และ 001353 นอกจากนี้ยังมีบริการสื่อวีดิทัศน์ของภาพยนตร์และสารคดี เพื่อผู้สนใจทั่วไปด้วย อาทิ สื่อจากวีดิทัศน์จาก BBC และ English by Accident เป็นต้น โดยเปิดโอกาสให้ผู้สนใจสามารถยืมกลับไปดูที่บ้านได้อีกด้วย

2.6.3 บริการห้อง HB7405

ห้องบริการ HB 7405 เป็นห้องที่มีคอมพิวเตอร์เพื่อการเรียนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์จำนวน 20 เครื่อง เครื่องคอมพิวเตอร์ปฏิบัติการ 2 เครื่อง และคอมพิวเตอร์ Server 1 เครื่อง โดยให้บริการด้านแบบเรียนสำเร็จรูปผ่านสื่อเทคโนโลยีผู้ใช้บริการสามารถฝึกทักษะทางด้านภาษาอังกฤษผ่านแบบเรียนสำเร็จรูป English Discoveries ซึ่งสามารถฝึกทักษะได้ครบทุกด้านทั้ง การอ่าน การเขียน การฟัง ไวยากรณ์ และการพูด โดยมีแบบเรียนให้ศึกษาอยู่ 3 ระดับแบ่งตามความยากง่ายดังนี้ เบื้องต้น (BASIC), ระดับกลาง (Intermediate), ระดับสูง (Advanced)

2.6.4 บริการห้อง HB7406

ห้องบริการ HB 7406 เป็นห้องชมวีดิทัศน์และให้บริการด้านการฟังเทป ซึ่งการฟังเทปจะมีเครื่องที่ให้บริการอยู่ 4 เครื่อง และการชมวีดิทัศน์จะมีเครื่องให้บริการอยู่ 6 เครื่อง และแต่ละเครื่องจะมีผู้ใช้บริการได้ทั้งหมด 8 คน มีการควบคุมระบบอย่างทั่วถึงซึ่งจะจัดไว้สำหรับการดูแลอย่างเป็นระบบโดยจุดควบคุมสามารถส่งสัญญาณภาพและเสียงไปได้ 6 เครื่องในเวลาเดียวกัน โดยผู้ใช้บริการจะต้องกรอรายละเอียดการใช้บริการในห้องศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อเจ้าหน้าที่จะได้จัดเวลาให้ได้อย่างถูกต้อง

2.6.5 บริการห้อง HB7407

ห้องบริการ HB 7407 เป็นห้องประชุม โดยจะใช้ในการประชุมเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ และจะมีการใช้ในโครงการที่มีการเรียนการสอนของอาจารย์และนักศึกษาซึ่งจะจัดไว้เพื่อความสะดวกสำหรับผู้ใช้บริการทั้งผู้เข้าร่วมการประชุมและนักศึกษาที่เข้ามาเรียนและศึกษาวิชาที่เรียนจากหนังสือที่เก็บอยู่ภายในห้องประชุม โดยที่หนังสือส่วนใหญ่จะเป็นความรู้ทางด้านภาษาต่างประเทศที่มีการเปิดสอนอยู่ในคณะมนุษยศาสตร์ เป็นห้องที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้แบบกลุ่มที่มีการแลกเปลี่ยน ความคิดเห็น หรือ มีการแสดงความคิดเห็น มีการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักศึกษาด้วยกันเองและระหว่างนักศึกษากับคณะอาจารย์ นอกจากนี้ก็ยังเป็นสถานที่ที่มีประโยชน์ในการจัดโครงการเพื่อเสริมสร้างความรู้นอกห้องเรียนได้อีกหลายโครงการ อาทิ โครงการเรียนรู้ภาษาผ่านสื่อภาพยนตร์ นอกจากนี้ก็ยังเป็นแหล่งที่นับได้ว่าใช้สำหรับการศึกษาหาความรู้ได้จากการค้นคว้าในขยสาร วารสารฉบับย้อนหลังที่จัดเตรียมไว้ให้ใช้ประโยชน์ด้านการค้นคว้า ในบางโอกาสก็มีการใช้เป็นห้องประชุมสำหรับการประชุมบุคลากรประจำศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองตามวาระและโอกาสต่างๆ เช่น การประชุมเพื่อปรับปรุงการให้บริการของศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองแก่นักศึกษาและบุคลากร โดยทั่วไปการประชุมสรุปงาน

และผลการปฏิบัติที่ศูนย์ได้ให้บริการไปแล้ว ประโยชน์ที่ได้จากการใช้บริการของห้องศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง คือการที่นักศึกษาหรือบุคลากรผู้สนใจมีทักษะ ความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านภาษาต่างประเทศมากขึ้น มีแหล่งความรู้สำหรับการค้นคว้า เรียนรู้ด้วยตนเองและสำหรับคณะอาจารย์ที่ใช้ห้องนี้ในการเรียนการสอนก็ได้รับประโยชน์ในเรื่องของ ความสะดวกสบาย สามารถพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น กิจกรรมที่นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไปสามารถใช้บริการจากห้องนี้ได้ นอกเหนือจากการค้นคว้าแล้วก็ยัง สามารถใช้ในการอภิปรายกลุ่มและการเรียนรู้แบบเป็นกลุ่มหรือการจัดกิจกรรมได้อย่างอิสระอีกด้วย

The logo of Chiang Mai University is a circular emblem. In the center is a stylized elephant facing left, with a traditional Thai lamp (Lampang) on its back. The lamp has a flame and radiating lines. The elephant is surrounded by a circular border containing the text 'CHIANG MAI UNIVERSITY 1964'. There are also decorative floral motifs on either side of the elephant.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved